

טעימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להעדרות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפן "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *
לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

לו "אף על פי כן", לא יאמר וישנה – לא יאמר להם עוד פעם "רוצח אני" – אלא יקבל מהם, שנאמר "וזה דבר הרוצח" אין לך אלא דבר ראשון.

הרי לנו שאפילו הרוצח עצמו צריך להיזהר שלא יקטין את עצמו יותר מדי. הוי אומר: אפילו על כבוד עצמו אדם צריך לשמור, ואולי: בעיקר על כבוד עצמו צריך לשמור, לא להשפיל את עצמו יותר מדי.

דוגמא לדבר למדנו במסכת סנהדרין שמבואר שם שהדרך הכי טובה לאיים על עדי ממון שלא ישקרו איננה על ידי שמזכירים להם את העונשים שיש לעדי שקר, כי בזה כל אחד בטוח "שלוש עלי נפשי"... אלא מאיימים עליהם בכך שמתארים להם עד כמה הם מזולזלים בעיני אלו ששלחו ושכרו אותם להעיד עדות שקר. זה יגרום להם לבטל את מחשבתם הרעה.

אדם צריך תחושת נכבדות, תחושת משמעות. הנפש נקראת "כבוד" כמו שכתוב "למען יזמרך כבוד", "עורה כבודי".

מוסר | כבוד הבריות ביחס אל העבד והרוצח

ובאמת בדף שלנו אנחנו לומדים את הלקח הראשון שהתורה לימדה אותנו מיד אחרי עשרת הדברות. מיד לאחר מעמד הר סיני התחילה התורה בדיני עבד עברי, שמשתחרר בשש או ביובל, ולמדנו בגמרא שלנו שכשהוא יוצא לחירות הוא חוזר לשררתו הראשונה!

בפשטות משמע שאפילו אם הוא עבד נרצע שעבד עד היובל לאחר ש"אהב את אדונו" ורצעו את אוזנו במרצע, מכל מקום ביובל הוא חוזר לשררתו הראשונה. כמה כבוד האדם יש בזה!

התורה אומרת לעבד הנרצע: מה שהיה היה, קיבלת כבר את העונש שלך, ועכשיו אתה חוזר לשררתך הראשונה. מזה לומדת הגמרא שגם רוצח שחזר מהגלות חוזר לשררתו.

עוד מבואר במשנה, לפי כמה שיטות מפרשים, שהלויים הצדיקים שבערי המקלט היו מארחים את הרוצחים בבתים שלהם בלי תשלום. זה בעצמו בוודאי לימד את הרוצח פרק או שתים בזהירות בכבודו ובשלומו של הזולת.

מהדף ליומי | לנהוג כבוד בחבריו – חובה?

מבואר בגמרא שרוצח שהגיע לעיר מקלט ורוצים לכבד אותו, יאמר להם רוצח אני, ואם הם אומרים לו "אף על פי כן" יכול לקבל מהם.

והנה, בימים אלו אנו מתאבלים על תלמידי רבי עקיבא שמתו על שלא נהגו כבוד זה בזה. ויש להתבונן, שמצד חיובי הלכה אין חבר חייב לכבד את חברו, שהרי לא מצאנו חיוב כבוד אלא כלפי אביו ורבו [ובדף הקודם ראינו את הנידון האם חייב לכבד את אבי אביו] וכן יש חיוב לכבד מלך ולכבד כהן, אבל לא מצאנו חיוב לכבד את חברו.

ובכל זאת תלמידי רבי עקיבא נתבעו על שלא נהגו כבוד זה בזה, כי אמנם אין חובה לכבד את החבר, אבל יש חובה אחרת, והיא מה שכתוב במסכת אבות "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", וממילא אף על פי שאתה לא חייב

לכבדו, אבל אתה צריך לאהוב לכבד אותו, שהכבוד שלו יהיה האינטרס שלך.

המשנה שלנו היא דוגמא לכך, שהרי בן עיר מקלט הוא בדרך כלל תלמיד חכם, בן שבט לוי שפרק מעליו עול החשבונות הרבים שביקשו להם בני האדם [כמו שהרמב"ם מתאר את שבט לוי], והוא נגש לכבד את אחד האנשים בעיר, והאדם אומר לו אני לא לוי, לא תלמיד חכם, אני כאן בגלות, אני רוצח, והוא משיב לו "אף על פי כן" אני רוצח לכבד אותך.

כי אמנם בוודאי אין חובה על תלמיד חכם לכבד רוצח, אבל הוא "רוצח" לכבד את חברו, ולכן הוא אומר לו "אף על פי כן".

כוחות הנפש | הצורך הבסיסי לכבוד

בתוספתא מבואר שאם לאחר שאמר להם "רוצח אני" אמרו

מהדף ליומי | היכרות עם התורה שנקבל בחג השבועות!

הפרק הזה מיוחד מאד בכך שהוא מהווה חזרה כללית ומהירה על הרבה סוגי איסורים שבתורה. בימים אלו יש הנוהגים לחזור על כל תרי"ג המצוות, על מנת להתכונן לקבלת התורה בחג השבועות. והנה יש לנו כאן זכות להתכונן מעט לזה על ידי לימוד הפרק הקדוש הזה. אשרינו!

אחודה חידף | משמעות שלישית במסכת מכות למילה "שם"

לעיל בדף ד הבאנו שתי משמעויות למילה "שם", האחת, מלשון מקרא ופסוק כמו "לא השם המביאו לידי מלקות", והשניה, מלשון טעם "לא מן השם הוא זה". אמנם בגמרא שלנו אנו מוצאים משמעויות שלישית: מלשון אזהרה "חייב משום שני שמות" ופרש רש"י משתי אזהרות כי היא גם אלמנה וגם גרושה.

התבוננות | הריבוי הפלאי בשמן המשחה

הסך בשמן המשחה, כתב רש"י מאותו שמן שעשה משה במדבר. ומבואר שהיה נס מיוחד שהשמן של משה לא התמעט ועדיין היו סכים באותו שמן שעשה משה. ואף על פי שמשחו מהשמן על הכהן הגדול צריך לומר שהוא התרבה בחזרה, אבל אם כן לכאורה יש כאן את הבעיה המפורסמת של רבי חיים מבריסק שזה "שמן נס" ולא "שמן זית" [והרי חלק ממרכיבי שמן המשחה היה שמן זית]. ויש להתבונן בעניין.

על כל פנים מעניין לשים לב שבשמן יש עניין של ריבוי ניסי, כמו שמצאנו גם בשמן של חנוכה וכן בשמן של האישה מנשי בני הנביאים שצעקה אל אלישע, וגם בשמן המשחה. כי שמן מבטא "ברכה וריבוי" כמו שאנו רואים בברכת שבט אשר "ברוך מבנים אשר... וטובל בשמן רגלו".

השקפה | האם ה"שקצים" באמת "משוקצים" בעינינו?

במשנתנו כתוב "האוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים". והנה הלשון "רמשים" הכוונה היא למינים שרומשים

פולמוס | האם "אחוזת אבותיו" עוברת אליו גם בשררה של רבנות

הגמרא מבארת שמה שכתוב בפסוק "ואל אחוזת אבותיו ישוב" הכוונה היא לשררה שהיתה לו קודם. יש אומרים שאם היתה לאבותיו שררה שלא נהג בה לפני שנמכר לעבד, אינו מקבלה כאשר הוא משתחרר, כי רק לשררה שכבר החזיק בה הוא חוזר. נמצא שהתורה מכנה את השררה שהוא כבר החזיק בה "אחוזת אבותיו", כי בדרך כלל אדם יורש את השררה שלו מאבותיו.

מעניין לדעת שזהו נושא שיש בו פולמוס גדול: האם גם בענייני רבנות והרבצת תורה יש ירושת שררה, או שכתר תורה מונח בקרן זוית, וכולם שווים בו.

החתם סופר האריך בזה בכמה תשובות, ובסוף אחת מהן (באורח חיים חלק א' סימן יב) הוא כותב: אני אביא לך ראייה אחרונה, גדולה מכולם, שבענייני הרבצת תורה ובענייני כתר תורה אין זכות ירושה. שהרי כתוב במדרש על הפסוק "יפקוד אלוקי הרוחות" שהיה משה רבינו סבור שבניו ירשו את מקומו ויטלו את שדרתו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: "לא כמו שאתה סבור, הרבה שרתך יהושע, הרבה חלק לך כבוד, הוא פרס את המחצלאות בבית המדרש, נוצר תאנה יאכל פריה".

והנה, ממשיך החתם סופר, הרי משה רבינו בעצמו ביקש מהקב"ה שיתן לעם ישראל מנהיג אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניו - שיכול לעמוד נגד רוחו של כל אחד ואחד, כמו שהביא רש"י מדברי חז"ל. אילו היה משה חושב שאין לבניו את המעלות האלה בוודאי לא היה מבקש להם גדולה שסותרת את התפילה שלו, ובהכרח שבניו של משה רבינו היו ראויים לזה, וכמו שמצאנו על בני משה ש"רבו למעלה", ראו ברכות ז, א, ואף על פי כן אמר הקדוש ברוך הוא שכיון שליהושע מגיע יותר, כי הוא סידר את הספסלים, הרי הוא זה שצריך לזכות בירושה.

מכאן מסיק החתם סופר שבכתר תורה לא שייכת ירושה, שאם לא כן, מדוע לא ירשו בני משה את אביהם הרי גם הם היו ראויים, ומה איכפת לנו שליהושע מגיע יותר, ובהכרח שכתר תורה הוא הפקר לכל, וכל אחד לפי הזכויות שלו יכול לזכות בו.

[כמובן שיש בזה הרבה נידונים וצדדים תשובות ארוכות ופולמוסים שלמים. כמדומני שעיקר ההלכה שכן מורשים רבנויות וזכויות של הרבצת תורה מאב לבנו, ואכמ"ל].

פרק שלישי, יוצאים לדרך!...

שהחלו לצמוח. הבעיה הייתה שבדירת המסתור בה הם שהו לא היתה מכונת גילוח כשרה אלא רק סכיני גילוח. סבא סירב להתגלח בתער.

ד"ר ברטלסן, שידע קצת יהדות, אמר לו: זה הרי פיקוח נפש, ובתלמוד שלכם כתוב שפיקוח נפש דוחה את כל התורה... זקני זצ"ל השתכנעו ונכנסו לחדר האמבטיה להתגלח. אחרי כמה דקות הוא יוצא וכל הפנים שלו מלאות דם, כשהוא אומר "אני לא מסוגל להתגלח בתער, ידי רועדות וכולי חתכים..." אנשי המחתרת החליטו שאין ברירה, ויצאו ל"מבצע מיוחד" להביא עבורו מכונת גילוח...

כי כאשר בן אדם יודע שהקדוש ברוך הוא אוסר משהו, זה נהיה אצלו "שקץ", הוא כבר לא מסוגל לעשות זאת...

העמקה | החיים יפים!

מבואר בגמרא ש"מיתה ומלקות" אפשר להגדיר אותם כעונש אחד וכמיתה אריכתא. וצריך להבין הרי המלקות אינן מסכנות חיים, שהרי אומדים אותו לפני שהוא מקבל את העונש שהוא לא מסתכן בזה כלל, ואם כן מדוע זה נחשב "מיתה אריכתא".

רואים אנו מכאן שחיים זה עונג, חיים זה שמחה, מי שמיסר - חסר לו בחיים, הוא קצת מת... בגמרא בסנהדרין קיא, א למדנו שרוב ראה את רב כהנא שחפץ את ראשו ואחר כך התיישב לפניו בבית המדרש, אמר לו רב "לא תמצא בארץ החיים", תמה רב כהנא: וכי אתה מקללני, השיב לו רב: אין כוונתי עליך אלא על התורה שהיא לא נמצאת בארצות החיים והמתענגים... זאת אומרת שלהתענג זה "לחיות". גם מצאנו שרפואה נקראת חיים "וחייתה המכה". לכן מלקות וייסורי הגוף הם "מקצת מיתה".

קדושת ישראל | שתי המצוות ששומרים גם הרחוקים ביותר

בדף שלנו אנו למדים שלמרות שכרת בא על עבירות חמורות, יש שתי מצוות עשה שיש עליהם כרת, פסח ומילה. והיינו שיהודי בלי פסח ובלי ברית מילה חסר לו בכל המהות

על הארץ, אבל "שקצים" הכונה למינים הטמאים שהם משוקצים אצלינו ואנחנו סולדים מהם, המקור ללשון זו הוא מהפסוק "ושקץ יהיו לכם".

ויש לתמוה שהרי רש"י כתב בסוף פרשת קדושים: "רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר, אי אפשר ללבוש כלאים, אבל יאמר אפשר, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי, שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים".

לכאורה מבואר כאן שבשר חזיר נחשב מאוד טעים בעינינו אלא שאבינו שבשמיים גזר עלינו, וא"כ למה אנו קוראים למינים הטמאים "שקצים".

אך הביאור הוא שבאמת מצד הטעם שלהם הם טעימים, אבל הם משוקצים לנו כי הקדוש ברוך הוא אמר שהוא שקץ. זו הכוונה "אל תאמר אי אפשר בבשר חזיר" מצד טעמו, אבל אחרי שהקב"ה אסר אותו הוא נהיה שקץ...

אצל יהודי השאלה מה מאוס ומה נחשק נקבעת לפי איך שהתורה מתייחסת לזה. יכול יהודי להתעסק בניקוי מעי בהמה גסה ולהרגיש קודש קודשים, כי הוא מתעסק עם העבודה של קרבן פסח, ומאידך הוא יכול לאכול בשר משובח של חזיר ולהרגיש גועל נפש.

מעניין לדעת | "דאס אין נישט א חזיר"

בגן החיות התנכ"י יש בעל חי בשם "פקארי הצווארון" שדומה בחזותו לחזיר. מכיון שההנהלה יודעת את הסלידה היהודית מהחזיר, הם תלו שלט בעברית ואידיש: "דאס איז נישט א חזיר" "זהו איננו חזיר"...

מעשה | מדוע רעדו ידיו של סבא דוד

ד"ר אגה ברטלסן זכור לטוב, היה גוי דני, שאירגן יחד עם זקני החבר רבי דוד סומפולנסקי את אחד המבצעים של הברחת יהודי דנמרק לשוודיה. בספרו "אוקטובר 43" הוא מתאר איך במהלך הפעילות שלהם היה צריך זקני זצ"ל להסתובב ברחובות במדי שוטר, תחת עיני הנאצים. כדי שלא לגרור תשומת לב מיותרת הוא היה צריך לגלח את זיפי זקנו

היהודית שלו, וממילא נכרתת הנפש ההיא מישראל.

שמעתי מהגאון רבי נתן רוטמן שליט"א שמבואר ברמב"ם שה"כרת" על מילה ופסח איננו "עונש" אלא "העדר זכות קיום הנפש".

והנה, מה מאד מרגש להתבונן שגם היהודים הרחוקים ביותר בזמנינו מקפידים על שתי המצוות הללו: ברית מילה ועריכת ליל הסדר. הניצוץ היהודי שלהם מרגיש ששתי מצוות הללו שומרות על השייכות שלהם לעם ישראל!